

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marțea, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru monarhie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipografiei arhid., Sibiu, str. măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegrafului Român”, str. măcelarilor Nr. 45.
Epistole nefrancate se refuză. Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 14 fl., — de douăori 24 fl., — de trei ori 30 fl.
rândul cu litere garmond.

O broșură tendențioasă.

de Ion Matei.

II.

E în deosebire cunoscută importanța extraordinară a mănăstirilor în dezvoltarea culturală a neamului nostru. De aici au pornit totdeauna curentele mari de luminare prin carte, de schimbare sănătoasă, și de îndrumare sigură a vieții noastre către idealuri înalte și măntuitoare. E însemnată mai ales activitatea uriașă dezvoltată de aceste mănăstiri în cursul veac. XVII XVIII și începutul celui de al XIX-lea, va să zică tocmai în cursul epocii grecești.

Iată însă ce înșănătăți regretabile tipărește Volbură, vorbind despre mănăstiri: „În loc de muncă culturală spornică și febrilă, care să lase urme adânci în dezvoltarea conștiinței noastre naționale; în loc de idealism creștinesc, curat și înălțător, aflăm *întunecul și ignoranța cea mai înspăimântătoare (!)*. Mișcări mari de reforme îndrăznețe, avânturi cuceritoare și dătătoare de viață n'au pornit — n'au putut porni nici odată (!!) din mănăstirile românești, fiind cultura literară și științifică a călugărimii, în înțelesul cel mai strict al cuvântului: nulă.”

Citind aceste rânduri absurde, ai crede în adevăr, că ai a face cu un iresponsabil primejdios, de care te ferești și-ți faci cruce.

În loc de a scrie astfel de inexactități piramidale și necinstite, ar fi fost mai bine să studieze temeinic scrierile dlui Iorga și cu deosebire minunata sa „*Istorie a bisericii românești*”, ale căror file Volbură se pare că le-a tăiat numai.

Dacă ar fi citit în vol. II. numai despre Putna lui Vartolomei Măzăreanu și Neamțul lui Paisie și Veniamin, ca să nu amintim marelui număr de mănăstiri unde teascurile lucrău necentenit, n'ar fi debitat ineptii atât de enorme, ca cele produse.

Deși citează Putna și Neamțul, rolul lor cultural îl reduce însă la minimum posibil, ceea ce firește e cu desăvârșire neadevărat.

Ar fi putut apoi să ia în mână și *Istoria Românilor* a domnului Iorga și să citească cu atenție lecțiile despre cultura din principate la p. 113, 119, 157, 238 și 273. Fără a mai pomeni bogata literatură istorică modernă, din care cititorul nepreocupat scoate alte concluzii, decât acelea ale dlui Pelișan. Ori dacă nu s'a simțit destoinic, să fi rămas — ceea ce ar fi fost mult mai cuminte, — la „polemica” dsale, și să nu se compromită prin tiparuri puțin onorabile și puțin serioase. Pentru astfel de păcate îndrăznețe se aplică de obicei cuvintele grele dar drepte: *Ne subice ultra crepidam*.

Că au fost și mănăstiri cu călugări slabi și ignoranți, fără înțelegere pentru problemele mari de cultură, e un adevăr pe care nul contestă nici cel mai slab cunoscător al trecutului nostru bisericesc. Astfel de exemplare se găsesc și

astăzi chiar, ele însă trec ca excepții, din cari nici un om serios și cu scaun la cap nu va putea trage concluzii de osândă asupra întregii tagme sau instituții, cu o bogată activitate culturală, săvârșită în folosul neamului.

Dl Pelișan nu aduce nici o probă pentru justificarea insanităților sale, ci se mărginește la reproducerea unor rândulețe de caracterizare a călugărimii, venite dela străini, care nu putea pătrunde în tainele vieții noastre sufletești, și care necunoscându-ne trecutul, nu putea aprecia obiectiv nici stările contemporane.

Astfel mi se pare că în acest sistem de critică a lui Volbură, găsește ceva din perversitatea mentalității celor neobinuite în spiritul vieții publice românești ardeleni.

Trecem acum la alt capitol privitor la epoca grecească și anume, la „rolul clerului înalt”. Aici dl Pelișan își face de cap, debitând niște neadevăruri atât de enorme, încât și unui licean i-ar fi rușine să le iscălească.

Știe să însire câțiva arhieri greci, despre cari pretinde că ar fi infectat întreaga viață publică din țările românești. Li numește numai, dar nu aduce fapte din cari să rezulte, că ar fi fost în adevăr niște lipitori. Deci tot atâtea afirmații fantesiste. Chiar greci fiind, acești arhieri, dacă ei au servit interesele bisericii în fruntea căreia erau puși, nu pot fi condamnați pentru naționalitatea lor, ci mai degrabă li se cuvin cuvinte de laudă. Și de fapt ei nu au fost niște agenți ai grecismului. Așa Luca de Cipru (1605—1629) citat de Volbură, despre care dl Iorga spune în *Istoria Românilor* la p. 247, că nu era un reprezentant al grecismului.

Tot astfel grecul *Nichifor*, cel dintâi străin care a ținut cârja de arhieriu al Moldovei, a fost un bun cărmuitor. (cf. Iorga, *Ist. bis. rom.* II. 85).

Și mai complect se exprimă dl Iorga la p. 275, unde zice: „În țara românească au fost mai mulți episcopi și mitropoliți greci, dar *fiecare dintre dânșii*, ca un *Neofit* (1738—1754) un *Filaret* (1754—1760) — tocmai aceia pe cari îi dă Pelișan — și-au făcut cinstit datoria către țară”. Acesta e adevărul istoric și nu falșurile dlui Volbură.

„Alături de ei (arhierii greci) — zice tot dlui, se perândează lungi serii de arhierii pământeni fără cultură, fără însușește, fără pricepere și dragoste de muncă, pe urma căroră *n'a rămas nimic*”. Acestor aberații bolnăvicioase, mai că n'ar fi nevoie să le răspundem. Cităm totuși pentru publicul cinstit, câteva nume alese, în cari e relativ bogată biserica ortodoxă din România.

Așa găsim pe Anastasie *Crimca*, Leon *Ghenca*, arhieriu de o creștere aleasă, care dă traduceri din franceze (vezi asupra lui: Iorga, *Ist. bis. rom.* II. 189), *Iacob Stamati*, „un arhieriu învățat, știind ceva grecește și slavonește, poate și francezești” (cf. idem, *ibid.* p. 195), apoi luminații mitropoliți din veacul al

XVII-ia *Varlaam* și *Dosoftei* (vezi idem, *ibid.* I. 309 și urm. 387 și urm. apoi *Ist. lit. relig.* p. 157 și urm. și 178 și urm.) de numele căroră se leagă puternica mișcare de reînviere a limbii românești. Figura de lup-tător îndrăzneț a lui *Antim Ivireanul* (v. idem, *ibid.* II. 54), a lui *Damaschin*, introducătorul limbii românești în slujba și cântarea bisericească (cf. idem, *ibid.* II. 101 și urm.) a lui *Grigorie*, omul cuminte și evlavios (II. 145), *Chesarie* de Râmnic, „marele tipăritor și bun cuvântător, cunoscător de grecește, latinește și franțuzește”, o figură în adevăr luminoasă, despre care s'au spus cuvintele frumoase: „Cât va sta Țara Românească, arhieriu ca Chesarie nu va mai dobândi” (cf. id. *ib.* II. 150 și urm.). „Cărturări olteană a lui Damaschin, Grigorie și Chesarie se numesc în *Iosif* de Argeș, însuși un scriitor” (id. *ib.* II. 199 și urm.).

Și în sfârșit figura uriașă a lui *Veniamin Costachi*, cu marea lui muncă de cultură, atât de roditoare și plină de însuflețire. „Un om mai bun și mai sfânt decât dansul n'a mai ținut în mâni cârja de arhieriu român” (cf. V. Costachi în *Bibl. pop. Minerva*, v. și *Ist. bis. rom.* II. 223 și urm.).

Activitatea uriașă dezvoltată de acești învățați arhierii, activitate cu incomparabile urmări binefăcătoare asupra culturii neamului nostru, e socotită de Volbură drept „foarte modestă (!!!)”, cum eutează să afirme cu un extraordinar tupeu la p. 48 a diatribei sale.

Sapienți sat...

Mai urmează acum câteva vorbe răsuflete.

Pe cât de neînvațați au fost arhierii, — zice dsa, și s'a văzut cât de neînvațați erau, — pe atât de ignorantă sau aproape analfabetă a trebuit să fie — per analogiam, — și preoțimea de rând, al cărei rol, chiar și astăzi, e minimal.

Apoi afirmația adorabilă, cu rolul bisericii ortodoxe în dezvoltarea artei noastre bisericești și naționale e zero, (c. 54). Ne permitem să nu facem nici o reflexie, singurul răspuns ce ni se pare potrivit aici.

Măntuind insipidele sale tiparuri, micul Zoil își permite următoarea concluzie, șterpelită după *Bunea* (vezi, *Vechile episcopii* p. 145):

... „Ne gândim la fatalul destin care ne-a aruncat în brațele unei biserici de o sterilitate extraordinară, inficiată de un bizantinism ucigător de spirite, căreia îi lipsea și-i lipsește și azi puterea de viață, energia și avântul tineresc, făcător de minuni, ne gândim că având alte legături ierarhice biserica ar fi fost pentru noi un puternic izvor de viață, ar fi fost pedestalul, pe care ne puteam înălța în șirul popoarelor luminate”...

Evident deci, că cărtulia este un pamflet de propagandă papistă, la fel cu a lui Cernăianu, după care este copiat.

Am ruga însă pe acest Volbură, că dacă e un spirit obtuz și un sofisticator în materie de istorie, să

binevoiască cel puțin să-și temperze dialectica și să nu insulte biserica, în care trăiește dela originea sa majoritatea covârșitoare a neamului românesc, biserica, în cuprinsul căreia s'au închinat până la nenorocitul an 1700 și *strămoșii dsale*.

Nu suntem, ca creștini buni, dușmani ai nici unei biserici de pe fața pământului. Dacă am cerceta însă trecutul ori căreia dintre ele, ni s'ar da prilej să găsim cu prisosință pagini întunecate, pagini negre și umilitoare, rușinoase pentru prestigiul și chemarea ei. Ele se găsește firește și'n biserica ortodoxă, căci ce instituție e desăvârșită în lume, și dacă a avut în cursul dezvoltării sale și clipe de eclipsă, asigurăm pe Volbură că tot așa le are și biserica apuseană. Nu credem de loc cuminte și nici creștinesc a întreprinde o astfel de muncă, prin care se urmărește înjosirea unei biserici și umilirea credincioșilor ei. Asta o pot comite numai anume sistente cu suflete strâmbe și negre, lipsite de demnitate și de ori ce simț de pudoare. Dacă însă îi face plăcere dlui Volbură să apunască petele din trecutul bisericii apuseane, îl îndrumăm să citească literatura citată de recensentul lui Cernăianu în Nr. 5 pe 1910 p. 216 al „*Revistei teologice*” din Sibiu, și se va edifica...

Și acum un mic studiu comparativ. Am afirmat la început, că comiterea dlui Pelișan e o inspirație română, are totdeauna inspirații, vorba lui Caragiale) după pamfletul lui Cernăianu. Întâi pentru a recunoaște inspirația generală, îndemnăm pe cetitorii curioși să citească — deși e o sarcină foarte ingrată și primejdioasă aceasta, — pe Cernăianu, ca să vadă cum utilizează Pelișan pe Cernăianu — *copiindu-l*.

Pentru a da o aparență științifică cărtuliei sale, recurge apoi — se pare — și la următorul șiretlic: Dl Iorga în a sa *Istorie a bisericii românești* indică izvoarele de mână întâi, la citatele din text. Deși dl Pelișan avea deci citatele reproduce, în *Istoria dlui Iorga*, autoritară din punct de vedere istoric, se face totuși a merge la izvoarele dlui Iorga, pretinzând că reproduce de acolo. (Vezi pentru aceasta Iorga, *Ist. bis. rom.* I. 284 și not. 1 și v. p. 39, vol. I 375 și not. 2 cu v. p. 39, I. 273 și not. 4 și v. p. 41). Se pare că și pe Cantemir îl citează după *Xenopol*, deși îl putea găsi în ediția Socec, destul de ieftină. (v. p. 35 not.) Pe G. M. Ionescu îl dă după Cernăianu (v. p. 35 nota), iar pe *Neculce* nu spune de unde-l citează (p. 31) și citatul nu e întocmai cu *Cronica* p. 83 din ediția Socec, ceea ce înseamnă o mică falsificare.

Pe urmă se mai pot obseva ici colea mici împrumuturi nemărturisite din Iorga, și inspirația sau dacă vreți tot împrumutul după Bunea indicat mai sus. Tonul violent împotriva bisericii ortodoxe din scrierile polemice ale lui Bunea l-a în-

fluențat binisor și poate chiar l-a inspirat pe Volbură.

Am stăruit — fără plăcere — și asupra acestor amănunte, numai pentru a se vedea, cât de puțin rezistentă și cinstită e această sporovăială ponivoasă.

Căci așa se desfășoară această diatribă plină de falșuri istorice tipărită în Cluj sub dublă iscălitură.

În ea ni se pare a vedea un sol al propagandei papiste, pornite în România cu tendința de a fi străcurată și în Ardealul românesc, și acesta a fost motivul de căpetenie, pe lângă altele tot atât de însemnate, care ne-au îndemnat să-i facem cinstea unei aprecieri atât de lungi.

Și o datorie către publicul cetitor cinstit, dar puțin orientat în tainele trecutului nostru, ne-a silit să demascăm un pamflet plin de falșuri, care sub o aparentă haină științifică încearcă — atentând la buna lui credință, — să-l seducă.

E adevărat, că această elucubrație e numai o mică „volbură” neînsemnată, dar nu mai puțin adevărat e, că ea sprijinită azi în mod tainic, iar mâne fățiș, va prinde putere și va crește în proporții, putând în adevăr să devină primejdioasă pentru viața noastră națională, când o înlăturare a ei va fi mult mai anevoioasă și va cere o mai mare irosire de forțe, decât o înăbușire a ei în germene încă.

Circumspecția se impune la toată întâmplarea, deși am fi bucuroși să ne înșelăm în credințele noastre.

Am căutat să reducem această sgărietură și pentru respectul cel avem către altarul științei, care nu poate fi profanat de către ori ce mână de începător insolent. Mutlarea adevărului istoric prin diferite tertipururi e o îndeletnicire puțin cinstită, și cei cari se fac vinovați de ea, sunt pedepsiți cu epitetul de *falsificatori* și scoși din lista oamenilor de omenie.

Niște mutilări în acest înțeles sunt și tiparurile lui Z. Piclișan, la a căror valoare gândindu-ne, fără voe ne vin în minte cuvintele: *opus igne, auctor patibulo dignus*.

Opus *da*, auctorelui însă nu-i dorim moartea, „ci să se întoarcă și să fie viu”.

Din parlament. Discuția pe articole asupra legii despre procedura civilă nu s'a terminat Joi, cum cu greșală s'a spus în numărul trecut, ci abia Sâmbătă, când s'a făcut frumoasă ovațiuni raportului Ploss, fost ministru de justiție, plămăditorul acestei legi. În cursul discuției, la §-ul 332, a mai luat cuvântul deputatul naționalist român *Dr. Teodor Mihali* și a

propus, ca traducerea documentelor compuse în vreana din limbile nemaghiare și folosite în procese, să fie făcută pe speșele statului, nu pe ale părților interesate. Propunerea nu s'a primit. Astăzi se începe în dietă discuția asupra *indemnării*.

Alegerile municipale.

În comitatul Sibiului au fost aleși membri în consiliul municipal următorii Români: În Sebeșul-săsesc, oraș, Sergiu Medean protopresbiter, Dr. Nicolae Lazar avocat, Dr. Dumitru Stefan avocat și George Tatar contabil. În cercul Sebeșul-săsesc, district: D. Munthiu notar. Dr. Lucian Borcea avocat și Demet. Comșa profesor seminarial i. p. În cercul Brad: Ioan Căndea protopresbiter și Irimie Răduțiu, notar. În Merceurea D. Nicol. Schiau, avocat. În cercul Săliște. Dr. Ioan Lupăș protopresbiter, Dr. Nicolae Comșa medic, Nicolae Hențiu not. pens., Ioan Banoiu, comerciant și Nicolae Ivan, asesor consistorial.

Referitor la aceste alegeri, sevârșite în comitatul nostru în 24 Noemvrie nou, primim dela secretarul clubului român comitatens, dl Dr. Lucian Borcea, scrisoarea următoare:

Onorată Redacțiune, în legătură cu alegerile municipale, comunic și rog, să luați notiță în ziarul D. Voastră: că comitetul central comitatens împuternicise comitetul cercual din Nocriș, să între în tratative cu Sașii de acolo, ca să fie aleși și Români, după cum s'a mai întâmplat aceasta până acum șase ani. A designat din partea sa, ori a recomandat, pe dnl: Nicolae Petra Petrescu director de bancă în Fofeldea, Ioan Petrișor paroh gr. or. în Alțina, Dr. Enea Andrea adv. în Nocriș, și Dr. Ioan Ecuma adv. în Sibiiv, pentru a fi candidați ai Românilor.

Comitetul nostru cercual a început tratativele, dar a primit răspunsul, că Sașii nu vor alege Români, iar dacă vre-odată Români vor ajunge la putere, să facă ce știu. Sibiiv, 26 Noemvrie n. 1910. Cu stimă: *Dr. Borcea*.

Dela universitatea săsască.

Vineri s'a deschis în Sibiiv sesiunea ordinară a reprezentanței universității săsești, din care fac parte și deputații Dr. Liviu de Lemény și Dr. Aurel Vlad, ca reprezentanți ai poporului român din fundul regiu de odinioară.

Deschiderea a făcut-o Ilustritatea Sa domnul comite suprem și comes săsesc *Walbaum*, care acum întâia oară presidează și conduce desbaterile acestei corporațiuni. A rostit o vorbire mai lungă de deschidere, după a cărei terminare a fost felicitat, în numele Sașilor din partea dlui Dr. Carol Wolff, în numele Românilor din partea dlui Dr. L. de Lemény și din partea dlui Simon Ferencz în numele Maghiarilor.

Domnul *Liviu de Lemény* a rostit, în românește, următoarea cuvântare:

„Mă alătur cu plăcere la cuvintele calde și bineșimțite de salutare ale antevorbitorului meu. Și o fac aceasta, în numele meu și în numele singurului meu coleg de naționalitate română, Dr. Vlad. Cred însă, că cuvintele mele câștigă în greutate în urma faptului, că deși ne aflăm în sa'a aceasta în dispărentă minori-

tate, suntem totuși reprezentanții poporului român, care formează majoritatea covârșitoare a populațiunii din fundul regiu de odinioară. Și fiindcă în înțelesul legii, averea universității săsești formează proprietatea tuturor locuitorilor de pe fundul regiu de odinioară și este a se întrebuința exclusiv spre scopuri culturale, mai de parte, fiindcă cei aparținători poporului român de pe fundul regiu, în urma raporturilor noastre în cari s'au aflat în secolii trecuți, au rămas în cultură cu mult îndărătul poporului săsesc, pe care împrejurările favorabile l-au ajutat în cursul secolelor să atingă un grad înalt de cultură, — dreptatea și echitatea reclamă, după părerea mea, o considerație deosebită față de trebuințele culturale ale poporului român. În firma așteptare, că Ilustritatea Voastră veți lua în considerare faptul acesta și veți eopera, din înalta poziție, ca universitatea săsască să fie prevenitoare cu privire la toate dorințele îndreptățite ale populațiunii române, salut și eu cu căldură pe Ilustritatea Voastră, dorindu-vă viață îndelungată și activitate rodnică în înalta demnitate.”

Au fost alese în ședința aceasta de deschidere comisiunile obișnuite, între cari s'au împărțit diferitele acte și rapoarte spre studiere, iar ședința proximă a fost anunțată pe mâne, Marți, 29 Noemvrie v.

Prelegerile populare.

Înțelegerea lor în Cojoana.

După o toamnă schimbăcioasă și în parte binecuvântată prin îmbelșugarea câmpurilor, eată primii fulgi de zăpadă, cari ne prevestesc liniștea mortală, ce se sălășluiește în sinul „mamei eterne”. Se schimbă rostul economului, dar se schimbă și rostul cărturarului nostru delasate. Rândurile răslețe devin mai închegate, prilejurile de consfătuire și împreună luorare s'a sporos, convenirile devin mai dese și diferitele neajunsuri se pot mai cu izbândă îndrepta, căci se chibzuesc nouă măsuri de îndreptare și de înaintare.

Eată într-o câteva rostul prelegerilor populare de eamnă, al căror ois a sosit deja. Țăranul român a fost dornic totdeauna de învățatură și un mijloc dintre cele mai bune pentru luminarea lui sunt aceste prelegeri. Cu durere trebuie să constatăm însă faptul, că această plantă nobilă pe multe locuri stăpânite de poporul nostru e încă necunoscută. Pe unde însă poporul a avut fericeirea de a se bucura de roadele binefăcătoare ale acestor plante, ear cărturarilor au făcut o adevărată școală cu ei, acolo spirit nou și sănătos, porniri nobile și folositoare se resimt în sinul poporului. Progrese poți constata în astfel de comune pe toate terenele, iar puterea de viață ce transpiră din preocupările țăranului îți întărește credința, că acest popor împedează în înaintare pe toate terenele, e conștient de menirea sa pe acest pământ.

Aceste impresii mi-au stărnit poporul român din Cojoana, adunat în număr frumos în jurul pastorilor săi sufletești cu ocaziunea începerii prelegerilor populare de eamnă. Duminecă în 20 Noemvrie s'a făcut înțelegerea acestor prelegeri în școala confesională gr. ort. dându-li-se de astă-dată o deosebită însemnătate prin prezența D-lui prof. sem. Demetria Comșa, a parohului I. Opoiu și-a contabilului inst. „Vatra” Leonte Pușcariu. Parohul local N. Ciortea, un preot din generația mai veche, însă ti-

năr în simțăminte și'n gândire, a căutat de astă-dată să le dea acestor prelegeri o înfățișare mai sărbătorească, pentruca să o răspundă și unor necesități reale, spre care școp a invitat special pe oaspeții susnumiți.

Poporul din Cojoana — care dela prima convenire își destăinuiește pe țăranul inteligent și prevenitor, — se ocupă eminent cu cultura pământului, a vitelor, cu vi-ritul și în parte și cu pomel-ritul. Precum însă țăranul nostru cam îndeobște nu folosește cele mai bune și mai practice unelte economice la cultivarea pământului său și'n urmaș n-are dobândă nu-e în raport cu munca lui, s'au ivit și la economii din Cojoana întrebarea: cum și pe ce cale să se provadă cu unelte bune și practice în economia lor, căci după sistemul vechiu venitul e prea mic. Problema aceasta a fost chemat să o rezolve prof. D. Comșa, care prin o prelegere frumoasă și instructivă le-a arătat calea cea mai sigură, ce duce la îndreptarea acestei necesități, adică întemeierea unei *tovărășii agricole*. Prin exemple scoase din practică le arată avantajile și binefacerile, ce rezultă pentru fiecare membru din această *tovărășie*. Scoate la iveală prin date reale dobândă cea mare, ce rezultă pe urma lucrărilor efectuate cu mașini agricole și le recomandă cu toată căldura gruparea lor sub stegul *tovărășiei agricole*, care singură va fi în stare a le acoperi trebuințele.

Vieritul încă e un izvor principal de venit al acestui popor. În timpul din urmă însă plaga cutosută, filoxera, a pleșuit toate coastele. Poporul român se uită cu durere la coloniști favorizați de soarte cum ouleg, ear ei rabdă. Spre scumpul de a ținea o prelegere din ramul vieritului a fost invitat parohul I. Opoiu. Pe baza experiențelor câștigate parohul Ioan Opoiu le vorbește pe larg despre nouă cultură a viilor prin viță altoită. Le arată calea cea mai sigură la această întreprindere, adică însoțirea, și le demonstrează prin exemple la ce succese au ajuns comunele, care s'au însoțit la astfel de sfaceri (Apoldul-romănesc), și la ce neajunsuri au căzut comune, unde locuitorii neînsoțindu-se, s'a luat fiecare după capul său. Cei înjhebați în *tovărășie* și-au produs în comun vițe bune și corespunzătoare referițelor locale, și-au păstrat renumele avut, iar cei răslețiti au căzut pe mâna unor șgenți fără scrupul, cari apoi înfundându-i cu marfă rea cu leasă din toată lumea, le-au luat și prețuri îndoite și i-au și înșelat.

Deși și aici tot nu mai prin cooperare vor putea izbăvi.

Cheia, cu ajutorul căreia se vor putea rezolva ambe aceste întreprinderi, va fi însoțirea „*Raiffeisen*”, în cauza căreia a făcut pașii necesari contabilul dela „*Vatra*” Leonte Pușcariu, astfel că intrarea ei în activitate e numai chestie de timp.

Poporul a ascultat cu încordată atențiune ambele prelegeri, încredințându-se și convingându-se tot mai mult despre valoarea lucrării în comun. Iar prin rostul P. O. D. protopresbiter gr. cat. Hațegan și al preotului gr. ort. Ciortea multumind prelegătorilor s'au obligat toți reciproc a întrupa ideile sulate de ambii prelegători și a pune bază unei vieti nouă economice, înfloritoare, merită a ridica și mai mult bunăstarea harnicilor și credincioșilor Cojonei. Să fie într-un ois bun și cu noroc!

Binevoitorul*

FOIȘOARĂ.

Biserica gr. or. din Săcădate.

De I. Poșea, paroh în Cleveland O.-America. (Urmare).

Proiectul fu trimis magistratului din Sibiiv spre executare, iar magistratul trimise ca comisar în Săcădate pe Dr. Sotterius și Volman. Înțelegând atunci gr. or. că în curând vor câștiga și ei dreptul de a-și zidi o nouă biserică, se supuseră întru toate poruncilor și sfaturilor acestor comisari, predând cheile bisericii unite. În 2 Iunie același an, după ordinul trimis prin comitele Sașilor magistratului din Sibiiv, li s'a dat ortodoxilor din acest scaun loc de biserică, casă parohială și oimiter (Op. cit. pag. 216).

Săcădățenii, ca buni creștini ortodocși, au respins atunci pomana papistașilor cu multă mândrie și numai la svonul, că pot să-și zidească biserică, îndată s'au aflat oameni buni de inimă, cari au dat câte o bună parte din curțile lor și s'au apucat de zidirea unei noi biserici, în mijlocul satului, care la 1762 era isprăvită.

Această biserică din lemn de stejar era susținută numai de câțra credincioși,

din mila cărora trăia și preotul, de oarece de altă avere nu dispunea, rămânând eclejia gr. or. și pe mai departe în mâinile uniților, cari o au și astăzi.

Această bisericuță mică, întunecoasă, a slujit ca loc de închinare dreptcredincioșilor creștini 32 de ani, până la 1794, când se zidește biserică de astăzi, biserică ridicată de oameni năcăjiți și săraci, pe care bogății cei de astăzi nu o prețuesc din destul, și dacă ar fi vorba de o încercare, n'ar fi în stare să facă una asemenea ei.

La început această biserică s'a pictat în întregime, având o înfățișare foarte plăcută, dovadă că pictura nu era a unui om de toate zilele. La anul 1887 a fost reparată, sau adevărul spunând, a fost deșchisă de ce avea mai scump prin chiar conducătorii ei. În cea mai mare parte s'a vărut cu alb, apoi s'a făcut încercare a picta din nou unele părți. Și iarăși adevărul spunând, nu s'a pictat, ci un colibaș din pădurea Nucetului (iconariu) a măzgălit niște sfinți cu șase degete și trei ochi, înaintea cărora nu-ți venia să te închini, ci mai mult să râzi.

Așa a rămas biserică până în primăvara anului acestuia, când siliți de împrejurări, Săcădățenii ortodocși s'au opinit din nou și au reparat tot ce era de lipsă, ba după cât am înțeles, au și pictat unele părți, și munca lor a fost încoro-

nată cu sărbarea frumoasă din 26 Septemvrie a. o. Munca cinstită totdeauna e răsplătită, și numele bun rămâne în veac. Dupăcum oamenii buni cinstesc amintirea și numele înalțășilor noștri, cari au murit pentru neam și lege, așa și viitorul păstra-va un colț de pagină aleasă pentru muncitorii cinstiți ai bisericii gr. or. din Săcădate, iar pentru cei ce nu sunt vrednici, închide-și-va cartea sa și dase vor uitării, ea și când n'ar fi fost nioi odată. Ca să trăești, nu e destul să-ți scrii numele pe un părete, căci păretele cade, și oszi și tu cu el. Acesta e un proverb american.

Da, ca să trăești, nu e destul să-ți scrii numele pe un părete. Acesta e un adevăr de nățăgăduit. Dar putem și înțelegere. De ești om vrednic, poți să-ți scrii numele și pe părete, căci și dacă va cădea numele tău nu pieri, ci se scrie din nou, iar dacă nu, va rămânea scris în sufletul acelora, pentru cari ai făcut ceva în viață. Biserica din Săcădate a avut în decursul zeceilor și sutelor de ani și conducători buni și conducători mai puțin buni, și acum în legătură cu istoria acestei biserici cred că nu greșesc, dacă voi încerca înjhebearea unui pomelnic al acestor conducători, crezând că îmi împlinesc o sfântă datorie și față de trecut și față de zilele pe cari le trăim. Și să nu fie de mi-

rare, dacă între neînțelepții trecutului voi afla mai înțelepți decât noi, dacă între săracii trecutului mai bogăți decât noi, dacă între neputincioșii trecutului, oameni cu mult mai superiori nouă, celor de astăzi, aproape în toate, afară de moravurile noastre cele slabe.

1. Mândria bisericii din Săcădate, dintre toți conducătorii ei de până acum, la tot cazul este preotul și protopopul *Mihail*, care a trăit între anii 1620—1690.

El a fost un adevărat părinte al Săcădățenilor, și a luptat luptă dreaptă, nu numai pentru biserică în care i se aduceau prescurile, din cari trăia de pe o săptămână pe alte, ci și pentru celelalte biserici din jur. Și când a fost vorba să și peardă și această prescură, plămădită din sudoarea credincioșilor, ori să se dea pe partea dușmanilor vânzându-și tarma credincioasă, el mai bucuos și-a ales pe cea dintâi, mai bucuos și-a descins brăul său de preot și protopop.

Acest *Mihail* a înaintat jaba la *Voivodul Apafy* în anul 1682, și jaba lui a fost ascultată, dupăcum am arătat mai înainte, și de sigur că de atunci nu numai el, ci și credincioșii lui vor fi fost într-o câteva mai scutiți de mâinile nemiloase ale preoților săsești, colectori de dijme pe aceea vreme.

(Va urma)

„CRIȘANA“.

inst. de credit și de econ. soc. pe acții în Brad.

Convocare.

Domnii acționari ai institutului de credit și de economii „Crișana“, societate pe acții, sunt invitați prin aceasta la

a II-a adunare generală extraordinară

care se va ține în Brad, Joi în 2/15 Decembrie 1910 la 2 ore d. a. în localul institutului cu următoarea

Ordine de zi:

1. Constatarea numărului acțiunilor pe cari le reprezintă.
2. Denamirea alor 2 notari și 2 scrutinători.
3. Propunere pentru schimbarea §-lui 41 din statute.

Notă: Să atrage atențiunea domnilor acționari asupra următoarelor dispozițiuni din statute: §. 21 al. 2. „Femeile se reprezintă prin plenipotență, minorii prin tutorii, curanzii prin curatorii lor, societățile, corporațiunile și instituturile prin reprezentanții lor legali, chiar dacă aceștia din urmă nu ar fi acționari.

§. 22. „Numai acei acționari au drept de vot, cari sunt trecuți ca proprietari de acții în cărțile societății cu cel puțin 6 luni înainte de adunare și cari își depun cu 24 ore înainte de aceasta, pe lângă revers, acțiunile lor, eventual și dovezile de plenipotență, la Casa societății, eventual la locurile destinate de direcțiune. Avizul despre depunerea acțiunilor la locurile destinate are să sosească cu 24 ore înainte de ținerea adunării“.

In legătură cu cele cuprinse în §-ul din urmă notificăm, ca pentru depunerea resp. primirea acțiunilor și extradarea documentelor despre depuneri s'au designat resp. au fost rugate institutele: „Agricola“, Hunedoara; „Albina“, Sibiu și filiala din Lugos; „Ardeleana“, Orăștie; „Casa de păstrare“, Săliște; „Crișana“ filiala din Hălmeagiu; „Decebal“, Deva; „Ustredni banka“, Praga și filiala din Viena; „Vlădeasa“, B.-Huedin, „Zărândeana“, Băița.

Brad, din ședința direcțiunii ținută la 11/24 Noembrie 1910.

(474) 1-1

Direcțiunea.

Nr. 425/1919 of. ppres. [472] 1-3

Concurs repetit.

Pentru ocuparea postului de capelan cu drept de succesiune în parohia de cl. a III-a Vima-mică protopresbiteratul Cetății-de-piatră, prin această se publică din nou concurs cu termen de 30 zile dela prima apariție în „Telegraful Român“.

Emolumentele împreună cu acest post sunt jumătate din venitele parohiale fasonate în coala B. pentru congrua.

Cererile de concurs să se înainteze la subsemnatul oficiu protopresbiteral în termenul indicat. Concurenții se pot face cunoscători poporului pe lângă observarea dispozițiilor din regulamentul pentru parohii.

Lăpușul-unguresc, 20 Sept. 1910
Oficiul protopresbiteral al Cetății-de-piatră în conțelegere cu comitetul parohial respectiv.

Vasile Duma
protopresbiter.

Nr. 869/1910.

(471) 1-3

Concurs.

La postul vacant de învățător dela școala confesională română gr. or. din Beșinău se publică concurs cu termen de 30 zile dela datul primei publicări.

Salarul fundamental dela biserică 600 cor. și cvartir în natură, lemne de foc și eventual ajutor de stat.

Doritorii de a obține acest post au de a-și înainta rugărilor de concurs în sensul regulamentului în timpul sus arătat subsemnatului oficiului și a se prezenta poporului în vre-o Duminecă.

Alesul va avea să conducă tineretul școlar la biserică Duminecă și sărbătoarea dând răspunsurile la liturgie, precum și la vecernie în presara sărbătorilor și a Duminecilor, chiar și în feriile de vară.

Cuincuenalele se vor solvi numai după un serviciu de 5 ani în această stațiune.

Miercuri, la 10 Noembrie 1910.

Oficiul protopresbiteral gr. or. al. Mercurei.

Avr. S. Pecurariu
protopresbiter.

Concurs.

Pentru întregirea postului de învățător la școala noastră confesională Turnișor prin aceasta se publică concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în „Telegr. Român“.

Emolumentele împreună cu acest post învățătoresc sunt:

Salarul fundamental 1000 cor. din cari 498 cor. dela biserică și din repartitie dela popor, 125 cor. ajutor dela comuna politică, 377 cor. ajutor dela stat și 3 stângini de lemne computate în 72 cor. din care va încâlzi și în sala de învățământ. Cuincuenalele dela stat. Cuartir în edificiul școlii și rețut de grădina 20 cor. Concurenții au să dovedească că au calificațiunea prescrisă de lege.

Învățătorul ales este dator a provedea cantoratul în biserică, ear în Dumineci și sărbători când nu cântă corul a conduce și a cânta cu elevii școlii în biserică.

Concurenții au a înainta cererile concursuale înzestrate cu documentele recerute în termenul deschis subsemnatului Of. protopresbiteral, având a se prezenta în una din Dumineci sau sărbători în biserică spre a-și arăta dexteritatea în cântările bisericesti. Să observă că cei cu aptitudini muzicale vor fi preferiți.

Turnișor, 3 Noembrie 1910.

Nicolae Părău

president.

Ilie Părău

notar.

Nr. 430/1910 prot.

Sibiu, în 5 Noembrie 1910.

(463) 2-3

Dr. Ioan Stroia

protopresbiter.

Nr. 778/1910.

(468) 2-3

Concurs.

Pentru ocuparea posturilor învățătoresci din comunele mai jos însemnate se escrie concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în „Telegraful Român“ și anume:

1. **Presmer**, un post de învățător cu salar anual de 1000 cor. și anume 600 cor. dela biserică iar restul precum și cuincuenalele prescrise de lege din ajutor, ce să va cere dela stat. Cuartir natural dela biserică. Învățătorul e dator a forma și conduce cor bisericesc cu tinerimea școlară și la caz că se va forma vre-o orhestră să o conducă.

După abdicarea cantorului actual, cel ales e dator a îndeplini și funcțiunea de cantor în și afară de biserică cu săptămâna. și a instrua elevii în școala de repetiție fără altă remunerațiune.

2. **Magheruș**, un post de învățător cu salar de 1000 cor., cuartir în edificiul școlii, 1/4 jugăr grădina lângă curtea școlii și trei stângini de lemne, tăiate în pădure cari are să și-le aducă învățătorul pe sepele sale.

Dela învățătorul ales se cere să instruzioneze elevii și în școala de repetiție, precum și a cânta cu copii în biserică la sfânta liturgie, fără altă remunerațiune.

Dacă va forma cor cu tinerimea adultă, va fi separat remunerat.

Candidații, cari pe lângă calificațiunea prescrisă de lege posed și cunoștința limbii germane vor fi preferiți.

Ceice dorese a ocupa unul die aceste posturi să vor prezenta în una din Dumineci sau sărbători în biserică spre a-și arăta dexteritatea în cântările bisericesti și a face cunoștință și cu poporul.

Concursurile instruite cu toate documentele cerute de regulamentul nostru școlar să se înainteze subsemnatului oficiu protopresbiteral în termenul indicat, cele intrate după termen, precum și acelea, din cari lipsește vre-un document recent de regulament, nu se vor lua în considerare.

Brașov, în 30 Octomvrie 1910.

Oficiul protopresbiteral al tractului Brașov în conțelegere cu comitetele parohiale concernente.

Ioan Hamsea
protopop.

Nr. 12 784 Plen.

(460) 2-3

CONCURS.

In scopul conferirii stipendiilor și ajutoarelor ce se votează pe 1911 din fundațiunea „Andronic“.

I. Pentru învățăcei de orice meserie.
II. Pentru sodalii deveniți de atari în decursul anului 1910.

III. Pentru sodalii cari au lucrat fără intrerupere 6 ani meseria lor și au dat dovezile despre dexteritatea de a putea deveni maeștri, — prin aceasta se escrie concurs, pe lângă următoarele condițiuni:

Toți paterții la ajutorare și stipendii să producă:

1. Carte de botez.
2. Atestat dela comună, despre averea proprie, ori a părinților.

3. Atestat familiar dela parohul locului despre familia părinților concurentului, ori fiind ei căsătorit, despre familia sa, având a se indica în acest atestat: câți prunci minorenii sunt în familie, câți cercetează școala și câți mai sunt la meserie?

Concurenții pot fi numai Români ortodoxi, născuți în arhidieceza Transilvaniei. In special au să dovedească:

I. Învățăceii:

a) că au împlinit anul al 12-lea al etății;

b) că au cercetat școala poporală, ori altă școală superioară;

c) că au încheiat contract cu maeștrul și că contractul este înregistrat la autoritatea industrială (pretură și magistrat);

d) adeverință dela maeștrul despre sporul ce l arată în meserie, despre diligența și purtarea morală.

Contractul trebuie aclus la cerere în original sau în copie autenticată.

II. Sodalii:

a) că au terminat anii de învățare în anul 1910, ceace vor decide prin atestatul autorității industriale (art. de lege XXVII din 1884§. 67);

b) că au purtare bună și fac spor mulțamitor, ceea ce vor dovedi ori cu cartea de lucru, ori cu adeverință dela maeștrul;

c) ceice vor dovedi, că sunt membrii ai vre-unei reuniuni de meseriași și că cunosc mai multe limbi vor fi preferiți.

III. Sodalii cari sunt în condițiuni de a deveni maeștri:

a) să aibă certificatul de maeștrul;

b) să fi lucrat cel puțin 6 ani fără intrerupere în calitate de calfă, ceace vor dovedi cu cartea de lucru, eventual cu adeverințe dela maeștrii la cari au lucrat;

c) în cerere să arete anume locul unde voeste să se așeze ca maeștrii, ce fel de mijloace mai au pentru de a începe meseria pe socoteala lor;

d) să dovedească cu atestat dela oficiul parohial, că cercetează biserică și e creștin bun și moral.

Dela toți concurenții se recere ca cererile să fie scrise și subscrise cu mâna proprie adresate consistorului arhidiecezan gr. oriental din Sibiu și să le înainteze cel mult până la 31 Decembrie 1910 st. v.

Acei concurenți cu studii gimnaziale și reale, cari se vor aplica ca învățăcei la sculptura de lemn, bărdășit și zădărit sau vor fi aplicați deja ca învățăcei, ori ca sodalii în aceste meserii și cei din urmă vor să se perfecționeze în meseria lor în ateliere mai mari, în cari să poată câștiga praxa recerută vor fi considerați cu ajutoare mai mărișoare.

Cererile neinstruite în regulă și cele intrate după termen nu se vor lua în considerare.

Sibiu 1 Noembrie 1910.

Consistorul arhidiecezan.

De arândat

Jela 1 Ianuarie 1911 eventual de vânzare este fosta proprietate de 7 Jug. cat. a defunctului Ioan Popa situată lângă parcul orașului Mediaș, formând un trup, compusă din vie, grădina de pomi fructiferi și parc, apoi villa din 4 camere, bucatărie și grajd, șopro, pivniță, etc. (433) 10-10

A se adresa direct Domnului

Victor Roman

Str. Romană 187. București.

Viță de vie altoită

expediază sorte curate, sub garanție, în sortiment bogat, de ani cunoscută și solida firmă:

Prima plantatiune de vie de pe Târnave. Proprietar: **FR. CASPARI**, Mediaș Nr. 62 (Transilvania).

Rog a cere catalog gratuit! Catalogul conține serșori de recunoștință din toate părțile țării și poate deci fi care posesor de vie a și cere informațiuni despre soliditatea numitei firme, dela persoane cunoscute. [383] 7-25

Expoziție

de mobile bisericesti.

Subscrișul îmi permit respectuos a atrage atențiunea Onor. Public din loc și jur, că începând de **Duminecă, în 27 Noembrie până Duminecă, în 4 Decembrie st. n.** sunt expuse spre vedere publică în **strada sării (Salzgasse) Nr. 20** întreg **mobilierul intern** lucrat în atelierele mele al **nou edificatului bisericii gr.-cat. din comuna Fildul-de-mijloc** (comitatul Huedin).

Sibiu, în 24 Noembrie 1910.

(467) 2-2

Cu toată stima:

Emil Petruțiu

maeștrul măsar de edificări și mobile.

In 100 ani

se ivește numai odată ocaziunea de-a putea cumpăra **ieftin și bine, pomi și alte plante, pentru școli de pomărit.** Să nu scape deci nimenea această ocazie favorabilă, ci să comande imediat ce-i e de lipsă după consemnarea de mai jos, valabil cât timp depositul va ajunge

Pomi
Tufe de decorat
Conifere
Plante sălbatice

din curățiri totale a pământului cu **prețuri de tot reduse.**

Fr. CASPARI & COMP. Școale de pomărit

(379) 11-32

Mediaș, Transilvania.

Catalog la cerere gratuit!

Călcăiele de gomă

totuși sunt cele mai bune!

(362) 9-25

Se găsesc în tot locul.